

Tarımda Yeni Dönem: Üretim Planlaması ve Yeni Destekleme Modeli

Prof.Dr. Tolga Tipi

Son 1 yılda Tarımsal Üretimde Sürdürülebilirlik açısından atılan adımlar

- 14/09/2023 Tarımsal Üretimin Planlanması Hakkında Yönetmelik
- 15/09/2023 Sözleşmeli Üretimin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- 01/09/2023 Tarımsal Üretim Sözleşmesinden Doğan Hukuk Uyuşmazlıklarına İlişkin Arabuluculuk Yönetmeliği
- 22/09/2023 Tarım ve Orman Bakanlığı ile TÜİK arasında 8. Tarım Sayımı Protokolü
- 28/11/2023 Tarımsal Amaçlı Örgütlerin Derecelendirilmesine İlişkin Yönetmelik
- 25/07/2024 2024-2026 Yıllarında Yapılacak Hayvancılık Desteklemelerine İlişkin Karar
- 17/08/2024 Hayvancılık Desteklemeleri Uygulama Tebliği (2024-2026 Dönemi)
- 22/08/2024 İşlenmeyen Tarım Arazilerinin Tarımsal Amaçlı Kiraya Verilmesine İlişkin Yönetmelik
- 24/08/2024 2024 Yılında Yapılacak Bitkisel Üretime Yönelik Desteklemeler ile Diğer Bazı Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar
- 29/08/2024 2025-2027 Yıllarına Yapılacak Bitkisel Üretime Yönelik Desteklemeler ile Diğer Bazı Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar

SUYU MERKEZE ALAN TARIMSAL ÜRETİM PLANLAMASI

ARAÇLAR

TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI

Üretimin Üreticisine Fırsatı

Yeni tarımsal üretimi destekleme modeli

BİTKİSEL ÜRETİM DESTEKLERİ

21 KALEMDEN 3 ANA DESTEK

KALEME İNDİRİLMİŞTİR.

HAYVANSAL ÜRETİM DESTEKLERİ

22 KALEMDEN 7 ANA DESTEK

KALEME İNDİRİLMİŞTİR.

SU ÜRÜNLERİ DESTEKLEMELERİ

15 KALEMDEN 2 ANA DESTEK

KALEME İNDİRİLMİŞTİR.

25/07/2024

2024-2026 Yıllarında Yapılacak Hayvancılık Desteklemeleri

Ülke hayvancılığının geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, hayvancılık politikalarının yürütülmesinde etkinliğin artırılması, üretim planlamasına katkı sağlanması, yerli üretimin teşvik edilmesi, üretim, verimlilik ve kalitenin artırılması, hayvan genetik kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla hazırlanmış destekler “**TEMEL HAYVANCILIK**” ve “**ÜRÜN GELİŞTİRME**” destekleri olmak üzere iki grupta ele alınmıştır.

YENİLİKLER

- Üreticilerin gelecek yılları öngörebilmeleri için destekleme modeli 3 yıllık olarak hazırlandı. Birim destek tutarları her yıl yeniden belirlenecek.
- Destekleme tutarları katsayılar üzerinden belirlenerek performansa dayalı bir destekleme sistemi oluşturuldu.
- Yeni modelde yönlendirici ve verimliliği arttırıcı kriterleri sağlayanlar daha yüksek destek alacak, böylece verimli ve kaliteli üretim teşvik edilecek.
- Hayvancılık işletmeleri içerisinde önemli bir paya sahip olan aile işletmeleri ilave destek alacak.
- Kadın ve genç yetiştiricilere pozitif ayrımcılık yapılarak temel desteğe ilave destek verilecek.
- Tarımsal amaçlı örgütlerin derecelendirilmesi kapsamında; Birinci Derece Tarımsal Amaçlı Örgütlerin üye/ortakları temel desteğe ilave destek alacak.
- Daha önce anaç hayvanlar için ödenen küçükbaş destekleri kuzu ve oğlaklar için de ödenecek.

Temel Hayvancılık Destekleri

- **Temel hayvancılık destekleri**; büyükbaş hayvancılık, küçükbaş hayvancılık, arıcılık ve ipek böceği faaliyetlerinin desteklenmesinden oluşmaktadır.
- Aile işletmeleri, genç ve kadınlar, birinci derece örgüt* üyesi ile planlama bölgeleri gibi yönlendirici kriterleri sağlayan yetiştiricilere temel destek tutarına ilave destek öngörülmüştür.
- Ayrıca suni tohumlama, soy kütüğü, yerli sperma, ari işletme, sürü yöneticisi (çoban) gibi verimlilik kriterlerine ilave destekler belirlenmiştir.

* Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından belirlenen kriterlere göre derecelendirilecek. 60 ve üzeri puan alan kooperatifler, ıslah amaçlı yetiştirici ve üretici birlikleri "Birinci Derece Tarımsal Amaçlı Örgüt Belgesi" almaya hak kazanacak. Ayrıca birlikler tarımsal teşvik ve desteklemelerde önceliğe sahip olacak, sübvansiyonlu tarımsal kredilerde ilave faiz indiriminden yararlanabilecek ve tarımsal politikaların oluşturulmasında daha aktif rol alacaklar.

Ürün Geliştirme Destekleri

- **Ürün geliştirme destekleri**; çiğ süt, besilik erkek sığır (karkas), tiftik üretimini kapsamaktadır.
- Aile işletmeleri, genç ve kadınlar, birinci derece örgüt üyesi ile planlama bölgeleri gibi yönlendirici kriterleri sağlayan üreticilere temel destek tutarına ilave destekler belirlenmiştir.
- Ayrıca ari işletme, kendi tankında soğutma, örgüt üzerinden pazarlama, karkas ağırlığı, kaliteli tiftik ve sözleşmeli üretim gibi verimlilik kriterlerine ilave destekler öngörülmüştür.

SÜT VE BESİLİK MATERYAL ÜRETİM PLANLAMA BÖLGELERİ

Üretim planlamasının teşvik edilmesi kapsamında; süt ve besilik materyal üretim planlama bölgeleri belirlenmiştir.

Süt havzası olarak belirlenen iller:

Amasya, Çorum, Tokat, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Muş, Erzurum ve Tunceli

Besi havzası olarak belirlenen iller:

Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Kars, Malatya, Muş, Sivas, Şırnak, Tunceli ve Van.

SÜT VE BESİLİK MATERYAL ÜRETİM PLANLAMA BÖLGELERİNE İLAVE DESTEKLER

- Süt ve besilik materyal üretim planlama bölgesi olarak belirlenen illerde doğan buzağı ve malaklar için temel desteğe %50, çiğ süt desteğinde ise süt üretim planlama bölgesi illerinde temel desteğe %40 ilave destekleme yapılacaktır.
- Hastalıktan ari işletmelerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması kapsamında; kaliteli damızlık materyalin yurt içi üretimle karşılanması için ari işletmelerde doğan dişi buzağı/malaklara temel desteğe ilave olarak 4 katı daha fazla destekleme sağlanacaktır. Hastalıktan ari işletmeler veya AB onaylı işletmelerde üretilen süt için temel desteğe ilave olarak 3 katı daha fazla destekleme yapılacak.
- Karar kapsamında 2024 yılında buzağı ve malaklar için 1.000 TL/baş, kuzu ve oğlaklar için 200 TL/baş, arıcılık için 100 TL/kovan, ipekböceği için 1.000 TL/kg, besilik erkek sığır (karkas) için 500 TL/baş, tiftik üretimi için 80 TL/kg, temel destek tutarı belirlendi.

SU ÜRÜNLERİ DESTEKLERİ

- Su ürünleri yetiştiriciliği ve Küçük Ölçekli Balıkçılık Destekleri olarak iki başlıkta belirlenmiştir.
- Su ürünleri yetiştiriciliğinde proje kapasitesi 50 ton/yıl ve altı olan, kapalı devre üretim yapan, üretici birliğine üye olan ve birinci derece tarımsal amaçlı örgüte üye olan işletmelere her bir teknik kriter için temel destek tutarına ilave teknik kriter desteği verilecek.
- Küçük ölçekli balıkçılık desteği 12 metreden küçük balıkçı gemileri için büyüklüğe göre belirlenmiştir.
- Balıkçı gemisi sahibi veya ortağı kadınlara küçük ölçekli balıkçılık desteği %35 daha fazla ödenecektir.

29/08/2024

2025-2027 Yıllarında Yapılacak Bitkisel Üretime Yönelik Desteklemeler ile Diğer Bazı Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar

- Tarımsal üretimin ve gıda güvencesinin sürdürülebilirliğinin sağlanması, üretim planlamasına katkıda bulunulması, verim ve kalitenin artırılması amacıyla yeni destekleme modeli hazırlanmıştır.
- Tarımsal üretim planlama kurulu tarafından 13 stratejik ürün ve +1 ürün grubu planlama kapsamına alındı. Bu ürünler toplam ekilen alanların yaklaşık yüzde 77'sini oluşturmaktadır.

Hedef?

Yeni bitkisel üretimi destekleme modeli

Yeni destekleme modelinde üreticilere;

- Temel destek,
- Planlı üretim desteği ve
- Üretimi geliştirme destekleri verilecek.

TEMEL DESTEKLER

- Temel destek tüm ürünler için mazot maliyetinin %50'sini ve gübre maliyetinin %25'ini karşılayacak şekilde 2025 yılı için 244 TL/da olarak belirlenmiştir.
- 1. kategorideki ürünleri (planlamaya konu olanlar havzasına uygun olursa) üreten üreticilerin alacağı temel destek 244 TL/da'dır.
- 2. kategoride yer alan ürünleri üreten çiftçiler 317,2 TL/da,
- 3. kategoride yer alan ayçiçeği, fındık, soya, kuru fasulye, çay üreten çiftçiler 366 TL/da,
- 4. kategoride yer alan pamuk ve çeltik üreten çiftçiler 549 TL/da temel destek alacak.
- Nadasa bırakılan alanların destek katsayısı 0,30 olup, 73,2 TL/da temel destek ödenecek.

Sıra No	Kategoriler	Ürünler	Destek Katsayısı
1	1. Kategori	Aspir, Mercimek, Mısır (dane), Nohut, Patates, Soğan (kuru), Birinci grup yem bitkileri, Diğer ürünler	1,0
2	2. Kategori	Arpa, Buğday, Çavdar, Triticale, Yulaf, İkinci grup yem bitkileri	1,3
3	3. Kategori	Ayçiçeği (yağlık), Fındık, Kolza (kanola), Fasulye (kuru), Soya, Çay	1,5
4	4. Kategori	Çeltik, Pamuk (kütü)	2,25

PLANLI ÜRETİM DESTEĞİ

- Planlama kapsamındaki ürünleri havzasında üreten çiftçilere temel desteğe ilave destek ödemesi yapılacak. Bu üreticilerin mazot maliyetinin %100'ü ve gübre maliyetinin %50'si desteklenmiş olacak.
- Süt havzası olarak belirlenen illerde yem bitkisi yetiştiren üreticilere %50 ilave planlı üretim desteği ödenecek.

Tablo 2: Planlı üretim desteği kategorileri, ürünleri ve destek katsayıları

Sıra No	Kategoriler	Ürünler	Destek Katsayısı
1	1. Kategori	Aspir, Mercimek, Mısır (dane), Nohut, Patates, Soğan (kuru), Birinci grup yem bitkileri	1,0
2	2. Kategori	Arpa, Buğday, İkinci grup yem bitkileri	1,3
3	3. Kategori	Ayçiçeği (yağlık), Kolza (kanola), Fasulye (kuru), Soya	1,5
4	4. Kategori	Pamuk (kütlü)	2,25

Su Kısıtı

- Yer altı sularının yetersiz seviyede ve su kısıtı olduğunun bakanlıkça tespit edildiği havzalarda (11 il 52 ilçe su kısıtı olan havzalar olarak belirlenmiştir) yer alan sulu tarım arazilerinde ilgili üretim yılında arpa, buğday, aspir, fiğ, mercimek, nohut, yem bezelyesi, ayçiçeği (yağlık) üreten çiftçilere ürünün bulunduğu kategoriye göre hesaplanan tutar üzerinden ilave yer altı su kısıtı desteği ödenecek.
- Yer altı su kısıtının bulunduğu yerlerde planlı üretime ve münavebeye uygun üretim yapan üreticilerin mazot ve gübre maliyetinin %100'ü karşılanacak.

Tablo 3: Yeraltı su kısıtı desteği kategorileri, ürünleri ve destek katsayıları

Sıra No	Kategoriler	Ürünler	Destek Katsayısı
1	1. Kategori	Aspir, Fiğ, Mercimek, Nohut, Yem bezelyesi	0,8
2	2. Kategori	Arpa, Buğday	1,4
3	3. Kategori	Ayçiçeği (yağlık)	1,2

ÜRETİMİ GELİŞTİRME DESTEĞİ

- Verim ve kaliteyi artırmak için belirli ürünlerde sertifikalı tohum kullanım, sertifikalı/standart fidan kullanım, organik tarım, iyi tarım uygulamaları, katı organik-organomineral gübre destekleri verilecek.
- Biyolojik ve biyoteknik mücadele desteği kapsamında 2025 yılında örtü altı paket destek tutarı %50 artırılarak 3 bin 825 TL/da, açıkta paket destek tutarı 1305 TL/da olarak belirlendi.
- Lisanslı depolarda muhafaza edilen ürünler için kira desteği, Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenen kira ücret tarifesinin %75'i olarak ödenecek.
- Çiftlik Muhasebe Veri Ağı (ÇMVA) sistemine katılım primi desteği, bu sisteme dahil işletmeler için %50 artırılarak 1500 TL'ye yükseltildi.
- Tarımsal yayım ve danışmanlık desteği %104 artırılarak 294 bin liraya çıkarıldı.

BİTKİSEL ÜRETİM YENİ DESTEKLEME MODELİ

TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI
Üretim Üretiminin Güzeli

TEMEL DESTEK

1

PLANLAMA DESTEĞİ

2

%50 MAZOT

%50 MAZOT

%25 GÜBRE

%25 GÜBRE

%50 GÜBRE

PLANLAMA DIŞINDAKİ TÜM ÜRÜNLERE
HAVZASINDA ÜRETİLEN PLANLAMA ÜRÜNLERİNE

PLANLAMA KAPSAMINDAKİ
ÜRÜNLERE

SU KISITI

ÜRETİMİ GELİŞTİRME

3

SERTİFİKALI TOHUM - STANDART FİDAN - SERTİFİKALI FİDAN - ORGANİK TARIM - İYİ TARIM

BELİRLİ ÜRÜNLERE

BİTKİSEL ÜRETİM YENİ DESTEKLEME MODELİ

TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI
Üretim Üretiminin Güzeli

KONYA / KULU

TEMEL DESTEK:
PLANLAMA KAPSAMINDAKİ
ÜRÜNLER VE DİĞER ÜRÜNLER

PLANLAMA DESTEĞİ:
HAVZASINDA PLANLAMA
KAPSAMINA ALINAN ÜRÜNLER.

SU KISITI DESTEĞİ:
BUĞDAY, ARPA, MERCİMEK,
NOHUT, AYÇİÇEĞİ VE ASPIR.

BUĞDAY

ARPA

NOHUT

MERCİMEK

AYÇİÇEĞİ

MISIR

ASPIR

KURU FASULYE

YEM BİTKİLERİ

DİĞER ÜRÜNLER

SOYA

PATATES

SOĞAN

KANOLA

PAMUK

PLANLAMA KAPSAMINDAKİ ÜRÜNLER (13+1) BELİRLENEN HAVZA
DIŞINDA ÜRETİLİRSE HİÇBİR DESTEKTEN FAYDALANAMAYACAK

Değerlendirme

- Doğru tarım politikalarının oluşturulabilmesi için öncelikle sağlıklı bir **tarım envanterine** ihtiyaç vardır. Üretim planlaması odaklı destekleme modelleri belirlenirken de tarım sektörünün envanterinin biliniyor olması gerekirdi.
- 30 Eylül 2024'te açıklanan 2025-2027 Orta Vadeli Program'da (OVP) Tarım Sayımının 2025 yılı son çeyreğinde yapılacağı belirtilmektedir.
- AB uyum sürecinde ülkemizde kurulan Çiftlik Muhasebe Veri Ağı'nın (ÇMVA), etkin kullanımının sağlanması, dahil olan işletme sayısının artırılması ve toplanan verilerin kamuoyuyla paylaşılması gerekir. AB ülkelerinde aynı veri ağı ortak tarım politikalarının oluşturulmasında en önemli veri kaynaklarından birisidir.
- AB sözkonusu sistemi sadece işletme ve tipoloji düzeyinde ekonomik verileri toplamaktan öte artık sürdürülebilirlik (çevresel ve sosyal) verilerini de toplayan bir veri tabanına dönüştürmüştür.
- ÇMVA'nın gelişimini sağlayarak Çiftlik Sürdürülebilir Veri Ağı (ÇSVA) dönüşümüne başlanmalıdır. İklim değişikliği, toprak kalitesi, karbon tutulması, pestisit kullanımı, su kalitesi, hava kalitesi, enerji ve biyolojik çeşitlilik hakkındaki veriler toplanmalıdır.

- İki yıl üst üste ekilmeyen arazilerin kiralanması yönetmeliği çıkarıldı. Hangi arazinin 2 yıl üst üste ekilmediği bilgisini verecek bir veri tabanı veya kayıt var mı?
- Arazilerin büyük bir kısmının üreticinin tarımsal üretimden para kazanamadığı için boş bıraktığı araziler olduğu dikkate alınmalı ve ona göre çözüm getirilmelidir.
- Destekleme alımı yapılan tarım ürünlerinin, çiğ süt alım fiyatlarının enflasyonu artırır kaygısıyla üretici aleyhine belirlenmemelidir (Tarım Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı).

- Yeni destekleme modellerinin sadeleştirildiği ifade edilse de, çok daha karmaşık bir destekleme modeli ortaya konulmuştur.
- Kırsal yaşamı desteklemek için kadınlara ve 41 yaş altı üreticilere ilave destek sağlanmış olması olumludur. Ancak kırsal nüfusu yerinde tutabilmek için devlet tarafından kırsala altyapı yatırımlarının yapılması gerekir.

Yeni açıklanan destekleme modellerinin Tarımsal Üretim Planlamasını sağlayacak bir araç olduğu vurgulanmaktadır.

- Planlama sürecinde, belirli bir zaman diliminde hangi ürünlerin, ne kadarının ve nasıl üretileceğini belirlemek amacıyla gıda güvencesi, ekonomik sürdürülebilirlik, çevresel etkiler, iklim değişikliği, su yönetimi, ticaret sistemi, teknolojik değişikliklere uyum, risk yönetimi ve sosyal adalet gibi faktörleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca iklim şartları, üretim kaynakları, tarımsal üretim potansiyeli, su kaynakları, arazi eğimi, toprak yapısı ve verimliliği gibi doğal etkenler ile pazar talepleri, tüketici tercihleri, ürün karlılığı ve rekabet koşulları gibi veriler de planlamada dikkate alınmalıdır.

- Destekleme modelinde sadece su kısıtı temelinde planlama desteği alacak ürünler ve havzalar belirlenmiş; üretim miktarı, ekim alanı, pazar talepleri, tüketici tercihleri vb. konular dikkate alınmamıştır. Yapılanın tam bir tarımsal üretim planlaması olduğu söylenemez.

- Türkiye tarımının sadece üretim planlaması ile değil ayrıca katma değer yaratacak şekilde planlanması gerekmektedir.
- Bu açıdan, üretimi gerçekleştiren tarım ürünlerinin sanayici, ihracatçı ve üretici örgütleri vasıtasıyla markalaşmasını sağlamak ve katma değerini artırmak için de desteklemeler yapılması gerekir.
- Üretici örgütlerinin ürün pazarlama konusundaki faaliyetleri yetersizdir. Sadece üreten ve girdi tedariki yapan üretici örgütü tipinden, işleyerek ve pazarlayarak katma değer oluşturan üretici örgütü tipine dönüşülememesi bu açıdan sorun yaratmaktadır.

- Üretici örgütlerinin derecelendirilmesi ve 1. derece örgütlere sağlanan ilave destekler, üreticilerin örgütlenmesini teşvik edecek, üretici örgütlerinin çalışma etkinliğini artıracak adımlar olarak görülebilir. Benzer desteklerin bitkisel üretim için de yapılması, üreticilerin örgütlenmesini teşvik etmek gerekir.
- Mevcut kooperatiflerin gerçekten üreticiye hizmet eden, çıkarlarını koruyan bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.
- Sözleşmeli üretim, üretim planlaması, pazarlama, markalaşma, maliyet azaltma, pazarlık gücü gibi sorunların çözüm temelinde üreticinin doğru şekilde örgütlenmesine bağlıdır.

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.